

Mi lett belőled ifjú vegyÉSZ? – Csermely Péter, a Semmelweis Egyetem professzora

1. Mikor nyertél vagy értél el helyezést kémiai diákolimpián/OKTV-n/Irinyi-versenyen?

A kémia OKTV legelső fordulója fordulópont volt az életemben. Egy dolgozatot kellett írni, amelyről a kémiatanárom nem árulta el, hogy csak ő fogja megnézni. Így két hónapon keresztül bújtam a könyvtárakat a fehérjék fémionokkal való kölcsönhatásairól szóló könyvek és cikkek után. Olyan szép felismerés volt, hogy a saját magam által összegyűjtött új ismeretek micsoda izgalmakat jelentenek, hogy évekkel később a kandidátusi értekezésemet is ebből a témából írtam. Harmadikban 11. lettem az OKTV-n – az első tíz helyezett jutott be felvételi nélkül az egyetemre. Ötödik lettem az olimpiai válogatóversenyen – négytagú volt a csapat. Érthető tehát az az intenzitás, amellyel a negyedikes versenyekre készültem. Háromezer kémiapéldát oldottam meg, és elkísérleteztem az összes vegyszert a gimnáziumomban. Meg is lett az eredménye: OKTV második hely és diákolimpiai ezüstérem 1976-ban. Az egy mellékes körülmény volt, hogy abban az évben az olimpiát Halléban rendezték, amely akkoriban annyira tele volt vegyi üzemekkel, hogy a Saale folyón átvezető hídon tömény halhulla bűzökben keltünk át minden ebéd előtt, amelyet a folyóból kibugyborgó foszfin okozott.

2. Ki volt a felkészítő tanárod? Hogyan gondolsz vissza rá?

Varga Ernő volt a kémiatanárom az Apáczai Csere János Gimnáziumban. A sajnos nagyon korán meghalt Varga tanár úr nemcsak kémiai tudásával maradt meg mindannyiunk emlékezetében, hanem legalább annyira emberségével. Szeretett minket, diákokat. A segíteni akaró szerénysége mind a mai napig példát ad nekem.

3. Milyen indíttatásból kezdted el a kémiával komolyabban foglalkozni?

Édesapám, bátyám, sógornőm vegyész végzettségűek. Emiatt természetes volt, hogy én is vegyész leszek. Néhány dolog azonban elriasztott ettől. Néhány éves voltam, amikor bementem édesapám gyárába, a Chinoin (ma Sanofi) Gyógyszergyárba. Az udvaron mentünk, amikor apám azt mondta,

hogy „Fiam, most száz méteren át, addig az épületig ne vegyél levegőt, mert ha azt beszívod, ami előttünk a levegőben van, akkor meghalsz.” Apám nyilván túlzott, amikor így óvott engem, de én megdöbbszem. Az én apám egy ennyire életveszélyes helyen dolgozik? A másik gátló tényező apám maga volt, aki azt mondta: „Fiam, te lehetsz bármi: fizikus, történész, még akár utcaseprő is. Egy dolog nem lehetsz: vegyész.” No persze az lettem. Egyetlen pici különbséggel: a családom BME-s vegyészmérnök volt, én meg kutatóvegyész lettem az ELTE-n.

4. Ismerted-e diákkorodban a KÖKÉL-t?

Igen, a kémiai versenyekre való felkészülésben a KÖKÉL példái is nagyon sokat segítettek.

5. Hozzásegítettek-e a pályaválasztásodhoz a versenyeken elért eredmények?

Nagyon is. Egyrészt az élmények miatt. De be kell valljam azt is, hogy rendkívül izgulós típus voltam diákkoromban. Így halálosan féltem az egyetemi felvételtől. Máig nem felejttem el azt a pillanatot, amikor a sokezredik fizika- és matematikapélda felvételre való gyakorlása közben felhívott Varga tanár úr: „Péter, óriási hírem van: második lettél az OKTV-n. Gratulálok!!!” Én meg nyilván örültem, és mentem utána az erkélyre gyakorolni tovább a fizika- és matematikapéldákat. Kb. öt perc múlva esett le a tantusz. Bakker!!! Nekem ezekre a példákra a továbbiakban SEMMI szükségem nincsen!!! No, ezt az örömet nehezen lehet elfelejteni.

6. Mi a végzettséged és a pillanatnyi foglalkozásod? (Maradtál-e a kémiai pályán?)

Az ELTE-n végeztem gyógyszervegyész szakágazaton. Valahol maradtam a pályámon, hiszen a Semmelweis Egyetem Orvosi Vegytani Intézetének professzoraként ma is kémiát oktatok elsőéves medikusoknak. Ugyanakkor a kutatásaim először a biokémia irányába, majd az elmúlt tíz évben a hálózat kutatás felé vezettek el. A hálózatok kutatása egy végtelenül multidiszciplináris vállalkozás. Jelenleg legalább annyira érzem fizikusnak, mint orvosnak, vagy vegyésznek magam.

7. Nyertél-e más versenyt, ösztöndíjat (hazait, külföldit)?

Az általam nyert díjak közül talán az Európai Unió Descartes-díjára vagyok a legbüszkébb, amelyet Sir David Attenborough-val együtt vehettem át. De

haszonlóan fontos a számomra, hogy a tudományos és tehetséggondozó tevékenységem a Magyar Örökség része lett.

8. Van-e kémikus példaképed (akár kortárs is)? Miért pont ő?

Az egyetemi tanáiraimra nagyon nagy tisztelettel és szeretettel emlékszem vissza. Minket még oktatott Sztrókey Kálmán (ásványtan), Szabó Zoltán (szervetlen és analitikai kémia), és akik a legnagyobb hatást tették rám: Bruckner Győző és Kucsman Árpád (szerves kémia). Igen különböző emberek voltak. Ugyanakkor mindnek volt egy nagyon sajátos egyénisége, színe, tartása. A nemrég elhunyt Kucsman professzor nagyon szerette az évfolyamomat. Záró előadásként az egész tanszéket bevonó, sok-sok készülés után egy olyan órát tartott nekünk, ahol 45 percen keresztül egyetlen pillanatra sem tudtuk abbahagyni a harsány röhögést. Az egész évfolyam a hasizomfájástól meggörnyedve ment ki az előadóból.

9. Mit üzensz a ma kémia iránt érdeklődő diákoknak?

Mondhat bárki bármit, a kémia soha nem fog kimenni a „divatból”. Nem pont azért, amivel konkrétan foglalkozik. Hanem amiatt a szemléletmód miatt, amellyel egy vegyész egyformán meg tudja érteni a matematikusokat és a fizikusokat, de a biológusokat és az orvosokat is. Ez nagyon ritka a mai, széttagolódott tudományban. Az internet világában nem a képletek, vagy példamegoldási rutinok, hanem ez a sokoldalúság a legnagyobb kincs, amelyet a kémia tanulása adhat az embernek.

10. Mi az, amit mindenképp szeretnéd, ha megtudnának rólad?

Sokan tudják rólam, hogy a tehetségek segítésére elkötelezett ember vagyok. Tudományos kutatásomban hálózatokkal kelek, fekszem, néha azokkal is álmodok. Ezért is szeretném zárógondolatként azt hangsúlyozni, hogy egyetlen kémiai feladatokat megoldó, vagy kísérletező ifjú vegyész barátom se mélyedjen el annyira a kémiában, hogy elfelejtse: ő azért elsősorban ember és nem magolós diák, akinek barátokra (ha úgy tetszik: emberek ismeretségi hálózatára) van szüksége ahhoz, hogy jól érezze magát ebben a világban. A kémiai reakciók fegyelmezett logikája segíti a bonyolult világban való eligazodást. De semmiképpen sem helyettesíti. Találjuk meg tehát mind a kettő örömeit – egyformán intenzíven és igényesen!